

Siyaset ve tenkit kültüründe seviyemiz!

Siyaset hatırının mahsûlü inanılmaz derecede tenkit ve terbiye sınırlarını aşan yakıştırmalara maruz kaldım. Sonra şöyle düşündüm: Acaba, ben de zaman zaman insafsız tenkitlerde, haksız eleştirilerde bulunuyor muyum?

Risâle-i Nur'da tenkit nedir, ölçüsü nedir; nasıl olmalıdır?

Tenkit, ileri bir kültür, hatta bir san'attır. İslâm âleminin en büyük handikaplarından birisi, "tenkit/eleştiri" kültürü geleneğinin gelişmemiş olmasıdır. "Madem İslâm'dan, Kur'ân'dan bahsediyor, eleştiremem" anlayışı, sükûtu, sükût da yanlışların yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Ne var ki, ölçüsüz, seviyesiz, hissî, indî tenkitler, hem münekkidi, hem tenkit edileni yaralar. Özellikle bir cemaat, camia veya gruba dahil olan; zaman zaman kendisini de sorgulamalı ve muhasebe maharetini gösterebilmeli.

"Acaba, kimi zaman, geçici, konjonktürel meselelerden dolayı temel ölçülerimizi ve değerlerimizi bir kenara mı bırakıyorum? İnsaf sınırını aşan tenkit/eleştiri oklarını haksız yere camiamıza, ehl-i hizmet kardeşlerimize mi yönlendiriyorum?" diye düşünebilmeli.

Tenkit, ya hakperestlikten, ya kıskançlıktan, ya cehâletten, ya düşmanlıktan, ya nefretten, ya haksızlığını örtme psikolojisinden veya enaniyetten kaynaklanır... Hakperest tenkidin birinci şartı onu "insafın" işletmesidir. O takdirde gerçeği parlatır. İkinci şartı ise: Hak ve gerçek aşkı olmalıdır. Yâni, sırf doğruların ortaya çıkması için tenkit etmek. O takdirde tenkit, zararlı düşünce ve uygulamaların panzehiri olur.

Aşk ve şevkleri kırdığından münekkidler de, özellikle Müslümanlar, lüzumsuz şeylerden ve sathî bir nazarla birbirini tenkit etmemeli; müşteri gibi yalnız ayıpları görmemeli. Ancak, siyaseti tenkit, faydalı olabilir. Fakat, tenkidi, siyasî

gevezelik haline getirmek de bütün bütün tehlikeli. En müthiş maraz ve musibetimiz, cerbeze ve gurura istinad eden tenkittir. Tenkidi eğer insaf işletirse, hakikati rendeçler/parlatır. Eğer gurur istihdam etse, tahrip eder, parçalar. O müthişin en müthiştir ki, akaid-i imaniyeye ve mesail-i diniyeye girse!1

Siyasî tarafgirlik veya şahsî çıkarlar yüzünden ehl-i hizmet arkadaşları, kardeşleri insafsızca tenkitten korkmalı ve titremeli! Aslında insan, mensup olduğu camiasını, cemaati, grubu tenkit edemez. Ahlâkî değerler izâfî/göreceli olduğu gibi; siyasî meseleler de görecelidir. Hiç kimse, siyasetin hatırı için, hizmet ehli arkadaşlarını, özellikle camiasını insafsızca tenkit etme hakkına sahip değil: “Meselâ, bir şahıs, kendi nâmına hazm-ı nefis eder, tefahur edemez. Millet namına tefahur eder, hazm-ı nefis edemez.”2

Bu veciz cümlelerin açıklımı şudur: Birey, kendi adına gururlanamaz, milleti, camiası adına iftihar edebilir. Camiasını yeremez, kendini yerebilir. Yani, “Aslında ben iyiyim, ben doğruyum, benim gibi birisi yok! Bu millette iş yok, bu cemaat, bu toplum adam olmaz!” deme hakkına sahip değil. “Cemaat yanlış yapıyor, doğru düşünmüyor, hata içindedir!” de diyemez. Cemaat fertlerden meydana geldiğine göre, eğer tenkit olmazsa eksikler nasıl tamamlanacak, ilerleme nasıl sağlanacak? “Emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l-münker” (doğruyu, iyiyi, güzeli işlemek, emretmek; yanlış, çirkin ve kötüden uzaklaştırmak), müzakere, mütalâa ve meşveret ile. İslâm kardeşliği, muhabbet, mensubiyet şuuru tenkit yerine; “eksiğini tamamlamayı, kusurları örtmeyi, ihtiyacını karşılamayı ve işine yardım etmeyi” gerektirir.3. Onun da üslûbu gayet yumuşak, nezih olmalı: “İnsanları Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütlerle çağır ve onlarla olan mücâdeleni en güzel şekilde yap. Şüphesiz ki, Rabbin Onun yolundan sapanları en iyi bilendir; doğru yolda olanları en iyi bilen de yine Odur.”4

Yoksa, “Hata yapıyorsunuz, yanlış içindesiniz, sapıttınız, saptırıyorsunuz!” gibi; üstelik delil, belge, kaynak göstermeksizin suçlamalarda bulunmak asla ahlâkî değil.

Dipnotlar: 1- Hutbe-i Şamiye, s. 147.; 2- Sünûhat, s. 20.; 3- Lem'alar, 164.; 4- Nahl Sûresi: 125.